

Administrative law and process; finance law; information law

УДК 342.61

Коропатнік Ігор Михайлович

*доктор юридичних наук, професор,
начальник кафедри правового забезпечення
військового факультету фінансів і права
Військового інституту*

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Koropatnik Ihor

*Doctor of Science in Law, Professor, Honored Lawyer of Ukraine,
Head of the Department of Department of Legal Support of the
Military Faculty of Finance and Law of the
Military Institute of*

Taras Shevchenko National University of Kyiv

ORCID: 0000-0002-0493-0710

Карелін Владислав Володимирович

*доктор юридичних наук, доцент,
викладач кафедри правового забезпечення
військового факультету фінансів і права
Військового інституту*

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Karelin Vladyslav

*Doctor of Science in Law, Associate Professor,
Lecturer of the Department of Department of Legal Support of the
Military Faculty of Finance and Law of the
Military Institute of*

Taras Shevchenko National University of Kyiv

ORCID: 0000-0002-6271-2447

Литвин Наталія Анатоліївна

доктор юридичних наук, професор,

професор кафедри службового та медичного права

Науково-навчальний інститут права

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Lytvyn Nataliia

Doctor of Science in Law, Professor,

Professor of the Department of Service and Medical Law

Scientific and Educational Institute of Law of the

Taras Shevchenko National University of Kyiv

ORCID: 0000-0003-4199-1413

**ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ МІНІСТЕРСТВА
ОБОРОНИ УКРАЇНИ З ІНШИМИ СУБ'ЄКТАМИ В СИСТЕМІ
ДЕМОКРАТИЧНОГО ЦИВІЛЬНОГО КОНТРОЛЮ
LEGAL SUPPORT OF INTERACTION OF THE MINISTRY OF
DEFENSE OF UKRAINE WITH OTHER SUBJECTS IN THE SYSTEM
OF DEMOCRATIC CIVIL CONTROL**

Анотація. У статті визначено, що правове забезпечення уявляє собою сукупність правових норм і практики їх реалізації, об'єднаних метою та принципами правового регулювання. Така структура дає змогу своєчасно коригувати правову норму з точки зору її ефективності або неефективності в певних політичних, економічних, соціальних умовах життєдіяльності суспільства і держави.

Доведено, що роль правового забезпечення в ефективному функціонуванні сектора безпеки і оборони в умовах повномасштабної російської збройної агресії знаходить свій прояв у трьох основних векторах. По-перше, це створення сприятливих правових умов для

посилення і розвитку Збройних Сил України, інших військових формувань, правоохоронних і розвідувальних органів, які безпосередньо забезпечують відсіч збройній агресії противника. По-друге, це вироблення правових засад забезпечення публічного порядку, захисту прав людини і громадянина, притягнення винних у вчиненні кримінальних злочинів до юридичної відповідальності під час деокупації тимчасово окупованих українських територій. По-третє, це зниження руйнівного впливу корупційних ризиків на правовідносини, що складаються в секторі безпеки і оборони.

Обґрунтовано, що правові засади здійснення взаємодії оборонного відомства з іншими суб'єктами означеного виду контролю базуються на правових актах різної природи, які класифіковано за критерієм від змісту правових норм.

Визначено, що правове забезпечення взаємодії Міністерства оборони України з іншими суб'єктами в системі демократичного цивільного контролю у правовому аспекті уявляє собою сукупність законодавчих та підзаконних правових актів, в яких визначено правовий статус суб'єктів контролю, їх місію, мету, завдання, функції, особливості реалізації повноважень та відповідальності. Як управлінське явище, досліджуваний вид правового забезпечення включає різноспрямовані управлінські впливи та організаційні форми їх реалізації, які дозволяють здійснювати продуктивну правозастосовну діяльність, спрямовану на визначення і коригування актуального стану об'єктів демократичного цивільного контролю.

Ключові слова: *демократичний цивільний контроль, Сили оборони, взаємодія, Міністерство оборони України, сектор безпеки і оборони, публічне адміністрування, Збройні Сили України.*

Summary. *The article defines that legal provision is a set of legal norms and the practice of their implementation, united by the purpose and principles of*

legal regulation. Such a structure makes it possible to adjust the legal norm in a timely manner from the point of view of its effectiveness or ineffectiveness in certain political, economic, and social conditions of the life of society and the state.

Arguments are given that the role of legal support in the effective functioning of the security and defense sector in the conditions of full-scale Russian armed aggression is manifested in three main vectors. First, it is the creation of favorable legal conditions for the strengthening and development of the Armed Forces of Ukraine, other military formations, law enforcement and intelligence agencies, which directly provide repulsion to the enemy's armed aggression. Secondly, it is the development of legal foundations for ensuring public order, protection of human and citizen rights, bringing those guilty of criminal crimes to legal responsibility during the de-occupation of temporarily occupied Ukrainian territories. Thirdly, it is the reduction of the destructive influence of corruption risks on legal relations in the security and defense sector.

The article substantiates that the legal principles of interaction of the defense department with other subjects of the specified type of control are based on legal acts of various nature, which are classified according to the criterion of the content of legal norms.

It was concluded that the legal support for the interaction of the Ministry of Defense of Ukraine with other subjects in the system of democratic civilian control in the legal aspect is a set of legislative and subordinate legal acts, which define the legal status of subjects of control, their mission, purpose, tasks, functions, features of the implementation of powers and responsibilities. As a management phenomenon, the researched type of legal support includes multidirectional management influences and organizational forms of their implementation, which allow for productive law enforcement activities aimed at

determining and correcting the current state of objects of democratic civil control.

Key words: democratic civilian control, Defense Forces, interaction, Ministry of Defense of Ukraine, security and defense sector, public administration, Armed Forces of Ukraine.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Здатність Збройних Сил України та інших військових формувань здійснювати ефективну відсіч російській збройній агресії проти нашої держави потребує злагодженої роботи всіх органів публічного адміністрування у секторі безпеки і оборони. У свою чергу, це потребує здійснення демократичного цивільного контролю в означеному секторі, оскільки обмеження у розповсюдженні певної інформації про діяльність системи публічного управління в умовах правового режиму воєнного стану та спрощення деяких адміністративних процедур збільшують кількість корупційних ризиків, які нині є особливо небезпечними для держави і суспільства.

Ефективне запобігання корупційним правопорушенням та іншим порушенням правових приписів вимагає консолідації зусиль суб'єктів в системі демократичного цивільного контролю. Важливе місце серед таких суб'єктів займає Міністерство оборони України як орган публічного адміністрування, який одночасно виступає і суб'єктом, і об'єктом демократичного цивільного контролю. Вказане обумовлює актуальність дослідження правового забезпечення взаємодії Міністерства оборони України з іншими суб'єктами в системі демократичного цивільного контролю за умов правового режиму воєнного стану.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Проблеми функціонування системи

демократичного цивільного контролю в Україні привертала увагу багатьох науковців, зокрема, таких, як В. Зьолка [1], М. Кобець [2], М. Сіцінська [3], В. Чорний [4], І. Шопіна [5], О. Юнін [6] та інші автори. Разом з тим питання правового забезпечення взаємодії Міністерства оборони України з іншими суб'єктами в системі демократичного цивільного контролю ще недостатньо розкрито на теоретичному та методологічному рівні, що обумовлює спрямованість наукових пошуків.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є визначення сутності та складових правового забезпечення взаємодії Міністерства оборони України з іншими суб'єктами в системі демократичного цивільного контролю.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Роль правового забезпечення у досягненні сталості суспільних відносин у певній сфері обумовлена властивостями самої правової норми. Право як універсальний регулятор дає змогу не просто визначити межі правової поведінки, спрямованої на досягнення суспільно й індивідуально важливих цілей, а й забезпечити її алгоритмізацію. Правове забезпечення уявляє собою сукупність правових норм і практики їх реалізації, об'єднаних важливими елементами надбудови цього надважливого соціального феномену – метою та принципами правового регулювання, використання яких дає змогу своєчасно коригувати правову норму з точки зору її ефективності або неефективності в певних політичних, економічних, соціальних умовах життєдіяльності суспільства і держави.

Роль правового забезпечення в ефективному функціонуванні сектора безпеки і оборони в умовах повномасштабної російської збройної агресії знаходить свій прояв у трьох основних векторах. По-перше, це створення сприятливих правових умов для посилення і розвитку Збройних Сил України, інших військових формувань, правоохоронних і розвідувальних

органів, які безпосередньо забезпечують відсіч збройній агресії противника. По-друге, це вироблення правових засад забезпечення публічного порядку, захисту прав людини і громадянина, притягнення винних у вчиненні кримінальних злочинів до юридичної відповідальності під час деокупації тимчасово окупованих українських територій. По-третє, це зниження руйнівного впливу корупційних ризиків на правовідносини, що складаються в секторі безпеки і оборони.

Визначення рівня досягнення цілей правового забезпечення постійно здійснюються самими суб'єктами сектора безпеки і оборони, які, відповідно до національного законодавства, мають статус об'єктів демократичного цивільного контролю. Однак слід сказати, що об'єктивність внутрішнього контролю завжди перебуває під впливом значної кількості чинників, які знижують достовірність отриманої інформації про стан об'єкта контролю. Тому для побудови ефективної системи контролю необхідно об'єднання зусиль його суб'єктів, частина яких знаходиться поза межами адміністративних впливів з боку об'єкта контролю.

Міністерство оборони України, на яке Законом України «Про Збройні Сили України» покладено функції зі здійснення військово-політичного та адміністративного управління Збройними Силами України, реалізації в них політики держави, розробки принципів їх будівництва, визначення напрямів розвитку та підготовки у мирний та воєнний час [7], поєднує у своїй діяльності функції, притаманні як для суб'єкта, так і для об'єкта демократичного цивільного контролю. Відповідно до абзацу другого частини першої статті 4 Закону України «Про національну безпеку України» [8] Міністерство оборони України як орган виконавчої влади входить до системи демократичного цивільного контролю. Правові засади здійснення взаємодії оборонного відомства з іншими суб'єктами

означеного виду контролю базується на правових актах різної природи, які, однак, можна класифікувати за критерієм від змісту правових норм.

Першу групу правових актів складають положення Основного Закону України, які визначають зміст та особливості структури управління державою, а також основні засади участі громадян у системі публічного управління. Друга група правових актів охоплює законодавчі правові акти, в яких визначено правові засади оборони держави та функціонування військових формувань, особливості їх правового статусу. Серед таких актів слід назвати Закони України «Про національну безпеку України», «Про Збройні Сили України», «Про оборону України», «Про основи національного спротиву». Третя група правових документів включає законодавчі та підзаконні правові акти, якими регламентовано особливості участі громадськості у системі державного управління та здійснення громадського нагляду. Серед них слід згадати закони України «Про громадські об'єднання», «Про доступ до публічної інформації», затвержені постановою Уряду Порядок проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики, Типове положення про громадську раду при міністерстві, іншому центральному органі виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласній, Київській та Севастопольській міській, районній, районній у м. Києві та Севастополі державній адміністрації та ін. Четверту групу складають підзаконні правові акти, видані суб'єктами сектору безпеки і оборони у межах своїх контрольних повноважень. Важливе місце серед них займає Положення про здійснення контролю Президента України за діяльністю Збройних Сил України та інших військових формувань, затверджене Указом Голови держави від 14 лютого 2015 року № 84/2015.

Вказані правові акти утворюють нормативно-правову основу взаємодії Міністерства оборони України з іншими суб'єктами

демократичного цивільного контролю. Інша складова системи вказаного контролю уявляє собою організаційно-управлінське середовище, у межах якого суб'єкти контролю реалізують свої функції або статутні цілі, здійснюючи правозастосовну діяльність.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Правове забезпечення взаємодії Міністерства оборони України з іншими суб'єктами в системі демократичного цивільного контролю є елементом правового забезпечення функціонування сектора безпеки і оборони і відіграє важливу роль у забезпеченні національної безпеки й ефективній відсічі збройній російській агресії. Як правовий феномен, воно уявляє собою сукупність законодавчих та підзаконних правових актів, в яких визначено правовий статус суб'єктів контролю, їх місію, мету, завдання, функції, особливості реалізації повноважень та відповідальності. Як управлінське явище, досліджуваний вид правового забезпечення включає різноспрямовані управлінські впливи та організаційні форми їх реалізації, які дозволяють здійснювати продуктивну правозастосовну діяльність, спрямовану на визначення і коригування актуального стану об'єктів демократичного цивільного контролю.

Напрями подальших наукових досліджень мають враховувати необхідність визначення проблемних ділянок взаємодії між Міністерством оборони України та іншими суб'єктами демократичного цивільного контролю з метою пошуку правових та організаційних способів вирішення існуючих суперечностей та удосконалення діяльності всього сектору безпеки і оборони.

Література

1. Зьолка В. Л. Правовий інститут демократичного цивільного контролю за діяльністю сектору безпеки і оборони України: сучасний стан нормативно-правової регламентації. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2021. №2. С. 39-44.
2. Кобець М. Демократичний цивільний контроль у сфері національної безпеки в Україні: відмінності застосування термінів і понять. *Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні: матеріали V Всеукраїнської наук.-практ. конф. (м. Львів, 10 грудня 2021 р.)*. С. 38-40.
3. Сіцінська М. Правові основи демократичного цивільного контролю над правоохоронними органами в Україні. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2011. №4. С. 209-217.
4. Чорний В. С. Особливості демократичного цивільного контролю над військовою сферою українського суспільства на сучасному етапі. *Social development & Security*. 2018. № 3. С.5.
5. Шопіна І. Об'єкт громадського контролю (нагляду) як елемент демократичного цивільного контролю. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Військово-спеціальні науки*. 2022. №2 (50). С. 104-107.
6. Юнін О. Поняття громадського контролю над діяльністю Національної поліції України. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. №4. С. 200-204.
7. Про Збройні Сили України: Закон України від 6 грудня 1991 року № 1934-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12#Text>
8. Про національну безпеку України: Закон України від 21 червня 2018 року № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>

References

1. Zolka V. L. Pravovyi instytut demokratychnoho tsyvilnoho kontroliu za diialnistiu sektoru bezpeky i oborony Ukrainy: suchasnyi stan normatyvno-pravovoi rehlementatsii. Analitychno-porivnialne pravoznavstvo. 2021. №2. S. 39-44. [in Ukrainian].
2. Kobets M. Demokratychnyi tsyvilnyi kontrol u sferi natsionalnoi bezpeky v Ukraini: vidminnosti zastosuvannia terminiv i poniat. Teoretyko-prykladni problemy pravovoho rehuliuвання v Ukraini: materialy V Vseukrainskoi nauk.-prakt. konf. (m. Lviv, 10 hrudnia 2021 r.). S. 38-40. [in Ukrainian].
3. Sitsinska M. Pravovi osnovy demokratychnoho tsyvilnoho kontroliu nad pravookhoronnymy orhanamy v Ukraini. Visnyk Natsionalnoi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy. 2011. №4. S. 209-217. [in Ukrainian].
4. Chorny V. S. Osoblyvosti demokratychnoho tsyvilnoho kontroliu nad viiskovoiu sferoiu ukrainskoho suspilstva na suchasnomu etapi. Social development & Security. 2018. № 3. S. 5. [in Ukrainian].
5. Shopina I. Obiekt hromadskoho kontroliu (nahliadu) yak element demokratychnoho tsyvilnoho kontroliu. Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Viiskovo-spetsialni nauky. 2022. №2 (50). S. 104-107. [in Ukrainian].
6. Yunin O. Poniattia hromadskoho kontroliu nad diialnistiu Natsionalnoi politsii Ukrainy. Pidpriemnytstvo, gospodarstvo i pravo. 2021. №4. S. 200-204. [in Ukrainian].
7. Pro Zbroini Syly Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 6 hrudnia 1991 roku № 1934-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12#Text> [in Ukrainian].
8. Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 21 chervnia 2018 roku № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> [in Ukrainian].